

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Założenia Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku

Poznań, luty 2019r.

Tekst Założeń Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, pod nadzorem Pana Marka Woźniaka, Marszałka Województwa Wielkopolskiego, zredagował Zespół Departamentu Polityki Regionalnej w składzie:

dr Iwona Borkowska
Jacek Kasprzyk
Justyna Orłowska
Michał Rejewski
Kamila Sokołowska

Koordynacja Prac:

Grzegorz Potrzebowski – Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej
Michał Kurzawski – Z-ca Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej

Spis treści

Wstęp	4
1. Przesłanki prac nad Strategią	5
2. Uwarunkowania formalno-prawne opracowania strategii rozwoju województwa.....	5
3. Dotychczasowe efekty realizacji Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku...	7
4. Horyzont czasowy	7
5. Zakres podmiotowy i przedmiotowy.....	7
6. Kluczowe elementy Strategii.....	7
6.1. Część diagnostyczna	7
6.2. Część strategiczna dokumentu	8
6.2.1. Model rozwoju województwa.....	8
6.2.2. Wizja	8
6.2.3. Misja	8
6.2.4. Cele rozwoju i kierunki interwencji	9
6.3. Terytorialny wymiar Strategii.....	10
6.4. System realizacji.....	11
6.4.1. Instrumenty realizacji Strategii	11
6.4.2. System monitorowania i ewaluacji	12

Wstęp

Dokument formułuje główne założenia nowej Strategii, proponuje najważniejsze zasady ich formułowania, ustala podstawowe ramy formalne oraz techniczne. Prezentuje główne przesłanki prac nad nowym dokumentem strategicznym dla regionu, horyzont czasowy, zakresy przedmiotowy i podmiotowy strategii oraz wstępną jej zawartość z propozycjami odniesień do takich elementów jak diagnoza, model rozwoju, wizja, misja, czy cele. Proponuje również założenia w zakresie terytorialnego wymiaru strategii.

Dokument ten ma charakter dokumentu otwartego, to znaczy, że w trakcie dalszych prac może być modyfikowany, uzupełniany i rozbudowywany o wątki pojawiające się w szczególności w dyskusjach w ramach Komisji Strategii Rozwoju Regionalnego i Współpracy Międzynarodowej Sejmiku Województwa Wielkopolskiego, Zespołu Roboczego do koordynacji prac nad projektem Strategii¹, czy ewaluacji obecnie obowiązującej Strategii, tak aby stanowił merytoryczną podstawę do prac nad projektem samego dokumentu strategicznego i włączeniu do dyskusji partnerów społecznych.

¹ Powołany uchwałą nr 5941/2018 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z 5 października 2018 roku w sprawie zakresu prac oraz podziału zadań w celu przygotowania założeń projektu Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.

1. Przesłanki prac nad Strategią

Obowiązująca od 2012 roku „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020” jest trzecim w prawie dwudziestoletniej historii samorządu województwa wielkopolskiego kluczowym dla rozwoju regionu dokumentem. Pierwszym była strategia z 2000 roku wyznaczająca główne kierunki rozwoju województwa w nowych granicach administracyjnych (określana jako „deklaracja niepodległościowa”², swego rodzaju manifest utworzonego samorządu województwa). W 2005 roku powstała strategia „bardziej realizacyjna”, w związku z pojawieniem się możliwości podjęcia realnych działań rozwojowych wynikających z prognozowanego pozyskania przez region środków zewnętrznych. Z kolei aktualna strategia stanowi realne narzędzie zarządzania rozwojem regionu, tworząc podstawy wykorzystania środków własnych samorządu województwa oraz przekazanych do jego dyspozycji środków zewnętrznych.

Rok 2020 będzie kluczowy dla programowania rozwoju Wielkopolski. W tym czasie formalnie straci ważność nie tylko obecnie obowiązująca Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku, ale także większość regionalnych sektorowych dokumentów strategicznych i operacyjnych. Kończący się okres obowiązywania Strategii rozwoju województwa jest jedną z podstawowych przesłanek do podjęcia prac nad nową strategią rozwoju.

Strategia z 2012 roku była adekwatną odpowiedzią na zidentyfikowane wówczas uwarunkowania i wyzwania rozwojowe. Od tego czasu jednak nastąpiły istotne zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, wykształcając nowe uwarunkowania rozwojowe, które wraz z pojawiającymi się nowymi wyzwaniami, z którymi będzie musiał zmierzyć się region w najbliższych latach, powodują konieczność ich uwzględnienia w planowaniu regionalnej polityki rozwoju po 2020 roku.

Opracowanie Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku (Strategia Wielkopolska 2030) to również konsekwencja przyjęcia na poziomie krajowym dokumentu pn. „System zarządzania rozwojem Polski”. System ten proponuje wprowadzenie wielu nowych rozwiązań w zakresach programowym, instytucjonalnym i wdrożeniowym, czyniąc ze strategii rozwojowych dokumenty w większym stopniu planistyczne i zintegrowane. Znaczenie dla opracowania Strategii Wielkopolska 2030 mają także zakończone prace nad „Strategią na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”, czy trwające prace związane z przygotowaniem „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony” i krajowych strategii sektorowych.

W końcu, przesłanką opracowania nowej strategii rozwoju Wielkopolski jest tocząca się na poziomie wspólnotowym wielowątkowa dyskusja nad kształtem polityki rozwoju Unii Europejskiej po 2020 roku. Negocjacje w sprawie przyszłego budżetu UE odbywają się pod naciskiem wielkich wyzwań stojących przed Unią, do których można zaliczyć wspólną politykę obronną, walkę z terroryzmem, kryzys uchodźczy, zmiany klimatyczne, a także kwestie związane z Brexit’em. Wybory dokonane w nadchodzących miesiącach w zakresie przyszłego budżetu UE będą miały wpływ na kształt Unii w kolejnych dziesięcioleciach, kierunki rozwoju Polski jako państwa członkowskiego UE i oczywiście Wielkopolski jako jednego z regionów unijnych.

2. Uwarunkowania formalno-prawne opracowania strategii rozwoju województwa

Podstawę prawną opracowania Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku stanowią:

- Ustawa z 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa;
- Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

² J. Szlachta, 2014, Nowe uwarunkowania trzeciej generacji strategii rozwoju regionalnego w Polsce, Prace i Materiały IRG SGH 94

Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa za politykę rozwoju regionu odpowiedzialny jest samorząd województwa, którą prowadzi m.in. przy pomocy strategii rozwoju województwa, uwzględniającej w szczególności następujące cele:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej;
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
- 3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;
- 4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- 5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Strategia rozwoju województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, odpowiednich strategii ponadregionalnych, a także cele i kierunki koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju i obejmuje w szczególności:

- 1) diagnozę województwa w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz różnicowań przestrzennych i terytorialnych;
- 2) prognozę trendów rozwojowych w okresie objętym strategią;
- 3) określenie celów strategicznych polityki rozwoju województwa;
- 4) określenie kierunków działań podejmowanych przez samorząd województwa dla osiągnięcia celów strategicznych polityki rozwoju województwa wraz z pożądanymi wskaźnikami realizacji;
- 5) systemy realizacji, zawierający warunki i procedury obowiązujące we wdrażaniu strategii;
- 6) ramy finansowe.

Ważnym elementem prac nad strategią, a także jej wdrażania, jest jej uspołecznienie. Samorząd województwa, zgodnie z ustawą o samorządzie województwa, przy formułowaniu strategii rozwoju województwa oraz w trakcie realizacji polityki rozwoju współpracuje w szczególności z:

- 1) jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa oraz z samorządem gospodarczym i zawodowym,
- 2) administracją rządową, szczególnie z wojewodą,
- 3) innymi województwami,
- 4) organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 5) szkołami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi.

Ponadto zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju konieczne jest poddanie projektu strategii rozwoju konsultacjom społecznym z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego. Ustawa precyzuje także sposób ogłoszenia informacji o konsultacjach oraz terminy zgłaszania i rozpatrywania uwag.

Przed przyjęciem strategii należy przygotować projekcję oczekiwanych skutków jej realizacji – zarząd województwa przygotowuje raport ewaluacyjny zawierający ocenę skuteczności i efektywności realizacji strategii.

Dodatkowe wymogi formalno-prawne wynikają z ustawy z 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenie oddziaływania na środowisko. Zgodnie z ustawą, przy sporządzaniu strategii wymagane jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, której elementem jest opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko strategii.

3. Dotychczasowe efekty realizacji Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku.

Ważny wkład na rzecz opracowania Strategii Wielkopolska 2030 stanowić będzie ocena wdrażania obecnie obowiązującej Strategii, przyjętej w 2012 roku. W tym kontekście kluczowe będą przygotowane sprawozdania z realizacji Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 za lata 2013-2014 oraz 2015-2016, a także ewaluacja tego dokumentu będąca w trakcie realizacji. W ramach ewaluacji zostanie dokonana kompleksowa, wieloaspektowa analiza i ocena wszystkich elementów Strategii. Badanie ewaluacyjne ma na celu wsparcie Samorządu Województwa Wielkopolskiego niezależną analizą i opinią, wyrażoną we wnioskach i rekomendacjach co do pożądanych zmian w polityce rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa.

4. Horyzont czasowy

Przyjęto, że nowa Strategia obejmować będzie horyzont czasowy do 2030 roku. Z jednej strony wynika to z wymogów ustawowych w zakresie dostosowania dokumentu regionalnego do średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”. Z drugiej strony wpływ na to ma planowana kolejna perspektywa unijna na lata 2021-2027, z uwzględnieniem przedłużonego okresu realizacji programów operacyjnych, zgodnie z zasadą n+3 bądź n+2. Nie wyklucza się możliwości spojrzenia w dalszą przyszłość, poza 2030 rok, szczególnie w odniesieniu do analizy przyszłych uwarunkowań oraz formułowania wariantów rozwoju, czy w odniesieniu do aspektów przestrzennych polityki rozwoju.

5. Zakres podmiotowy i przedmiotowy

W Strategii Wielkopolska 2030 planowana jest kontynuacja założeń przyjętych w 2012 roku dla zakresów przedmiotowego i podmiotowego:

- Podmiotem Strategii, czyli tym kto ją realizuje, będzie Samorząd Województwa oraz te podmioty, na które Samorząd Województwa ma wpływ lub te, które świadomie w realizację Strategii się zaangażują. Udział tych podmiotów w realizacji Strategii opierać się ma na czynnym udziale w jej wdrażaniu, a także na poczuciu współodpowiedzialności za rozwój województwa.
- Przedmiotem Strategii, czyli tym czego ona dotyczy, jest natomiast województwo wielkopolskie i te sfery/dziedziny oraz zachowania innych podmiotów, na które zgodnie z kompetencjami samorząd województwa ma wpływ.

6. Kluczowe elementy Strategii

6.1. Część diagnostyczna

Część diagnostyczna strategii, przedstawiona w sposób syntetyczny, skupi się na wnioskach z poszerzonej analizy ilościowej i jakościowej. Będą one dotyczyć kluczowych potencjałów, wyzwań rozwojowych, najważniejszych barier rozwojowych i problemów wymagających rozwiązań. Wnioski z części diagnostycznej będą stanowiły podstawę sformułowania celów, a także postulatów względem oczekiwań polityk zewnętrznych, w szczególności krajowych. Diagnoza będzie spójna i zintegrowana z pozostałą zawartością dokumentu. Zakończy się analizą jakościową, z wykorzystaniem metody SWOT lub innej metody heurystycznej, pozwalającej na uporządkowanie przedstawionych w diagnozie wyników/wniosków.

Ważnym elementem części diagnostycznej będzie analiza uwarunkowań zewnętrznych mających wpływ na rozwój regionu, a także analiza trendów rozwojowych w województwie w okresie objętym strategią i dłuższym. Prognoza będzie istotnym wkładem dla opracowania scenariuszy rozwojowych (tj. wariantowania sytuacji docelowej rozwoju województwa). Może być ona także wykorzystana w określeniu wizji rozwoju i celów rozwojowych. Ma ona pomóc w uzyskaniu odpowiedzi na pytania, w jakim kierunku zmieniać się będą uwarunkowania zewnętrzne i rzeczywistość regionalna w danej sferze, jakie w związku z tym można zdefiniować scenariusze rozwojowe, a także cele oraz różne ścieżki dojścia do nich.

Scenariusze rozwojowe będą miały na celu wskazanie możliwych ścieżek rozwoju województwa, biorąc pod uwagę różne uwarunkowania zewnętrzne, z określeniem prawdopodobieństwa ich wystąpienia, a także uwarunkowania wewnętrzne. Rolą scenariuszy jest wspieranie procesu podejmowania strategicznych decyzji i ukierunkowania interwencji w taki sposób, aby urzeczywistnić najbardziej oczekiwane kierunki zmian. Biorąc pod uwagę różnorodność czynników mających wpływ na sytuację gospodarczą i społeczną regionu, w tym czynniki makroekonomiczne, należy zaznaczyć, że działania podejmowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego mogą nie spowodować pełnego zrealizowania wybranego scenariusza, lecz mają za zadanie go przybliżyć.

6.2. Część strategiczna dokumentu

Strategia będzie zawierać podstawowe elementy „konstrukcyjne” dla tego typu dokumentów.

6.2.1. Model rozwoju województwa

Przyszły model rozwoju został określony wstępnie jako „model funkcjonalny”. Punktem wyjścia dla jego określenia był dotychczasowy model dyfuzyjno-absorpcyjny określony w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020, zgodnie z którym należy wspierać zarówno ośrodki wzrostu, przede wszystkim w zakresie ich zdolności do wywierania korzystnego wpływu na otoczenie, jak i obszary je otaczające w zakresie ich zdolności do absorbowania czynników rozwojowych z zewnątrz oraz wykorzystywania potencjałów własnych. W modelu funkcjonalnym nadal istotne miejsce będą miały obszary marginalizowane, które powinny być wspierane w zakresie wzmacniania ich potencjałów endogenicznych oraz zdolności do absorpcji innowacji i ich kreowania.

W modelu funkcjonalnym dodatkowo uwzględniane zostaną powiązania międzysektorowe, w układzie poszczególnych sfer gospodarczych i społecznych. W funkcjonalności istotne będą więc wzajemnie korzystne relacje zarówno w przestrzeni, jak i w układzie poszczególnych sfer gospodarczych oraz społecznych, będące źródłem synergii – wartości dodanej rozwoju Wielkopolski.

6.2.2. Wizja

Wizja będzie przedstawiać w sposób syntetyczny opis stanu docelowego, do jakiego będzie dążyć się w wyniku realizacji Strategii. Wizja rozwoju jest wyobrażeniem pożądanego stanu – to swego rodzaju aspiracje rozwoju regionu, jest więc efektem dokonania określonych wyborów spośród wielu możliwych wariantów kierunków rozwojowych. Uwzględni także wyniki diagnozy i prognozy trendów rozwojowych.

6.2.3. Misja

Zaprezentowania wymaga także misja, czyli opis sposobu dążeń podmiotu Strategii, tj. Samorządu Województwa, do realizacji celów strategii. Celem sformułowania misji jest z jednej strony wskazanie przewag komparatywnych samorządu województwa nad innymi podmiotami mogących zrealizować wizję, a z drugiej wskazanie głównych kierunków i priorytetów w swoich działaniach.

Na etapie Założeń można przyjąć, że misja Samorządu Województwa Wielkopolskiego wyrażona w Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku jest nadal aktualna³. Jednak w celu jej wzmocnienia konieczne jest tworzenie dodatkowo takich warunków, w których do realizacji działań rozwojowych angażuje się w szerszej skali nie tylko środki publiczne, ale również środki prywatne. Rozszerzona zostanie również o prowadzenie polityki rozwoju Samorządu Województwa z jeszcze szerszym uwzględnieniem różnic rozwojowych województwa wielkopolskiego.

6.2.4. Cele rozwoju i kierunki interwencji

Cele, sformułowane w sposób jednoznaczny i realne do osiągnięcia będą określać procesy/działania, jakie do realizacji tych celów mają doprowadzić. Punktem wyjścia do określania celów przyszłej strategii dla Wielkopolski będą sformułowana wizja rozwoju, wnioski wynikające z części diagnostycznej, w tym z prognoz trendów rozwojowych i wyników analizy jakościowej oraz analizy SWOT.

Strategia rozwoju województwa nie powinna odpowiadać na wszystkie zidentyfikowane problemy rozwojowe czy wspierać wszystkie mocne strony. Nie może być ona też sumą wszystkich kompetencji samorządu województwa, czy potrzeb i działań lokalnych. Dlatego przyjęto założenie, że Strategia Wielkopolska 2030 będzie wspierać kluczowe potencjały kreowania wzrostu gospodarczego, w tym unikalne potencjały terytorialne, nie rezygnując z odpowiedzi na kluczowe problemy rozwoju województwa. Cele Strategii cechować będzie większa koncentracja tematyczna i priorytetyzacja działań. Jest to zgodne z zasadą, że dobre planowanie strategiczne w regionie to sztuka wyboru celów wspólnych i kluczowych. Jeżeli w Strategii pewne obszary nie zostaną ujęte, nie będzie to oznaczać braku zainteresowania nimi Samorządu Województwa, lecz wyrażać potrzebę świadomej koncentracji wsparcia na najważniejszych problemach, czy sferach o największym potencjale kreowania wzrostu gospodarczego (a w konsekwencji także społecznego). Cele nieujęte bezpośrednio w Strategii rozwoju województwa mogą być realizowane przez Samorząd w ramach różnych polityk co nie będzie sprzeczne z zapisami Strategii⁴.

Ponadto cele rozwojowe oraz kierunki interwencji będą dotyczyć kluczowych kierunków rozwoju województwa, nieograniczających się do kompetencji Samorządu Województwa Wielkopolskiego – ten element wyartykułowany będzie dopiero w części wdrożeniowej strategii.

W Strategii nie planuje się tworzenia odrębnych celów poświęconych konkretnym terytoriom województwa. Wynika to z jednej strony z chęci unikania powielania w takich celach działań określonych już w innych celach nieterytoryalnych (np. sektorowych lub po prostu rozwojowych), z drugiej w Strategii należy przyjąć pogląd, że to w ramach celów rozwojowych powinna być prowadzona polityka rozwoju z uwzględnieniem wymiaru przestrzennego. Z tego też względu, poza wyznaczonymi Obszarami Strategicznej Interwencji, o których mowa w rozdziale 6.3, w ramach poszczególnych celów rozwojowych zaprojektowane zostanie terytorialne podejście ich realizacji w oparciu o określone kryteria.

Poszczególne cele rozwojowe (planuje się ich podział na strategiczne i operacyjne) tworzyć będą spójny i komplementarny system. Oznacza to, iż efekty w jednych dziedzinach będą generować, bądź wzmacniać efekty w innych. Część kwestii wyłamuje się jednak ze struktury, bowiem ich osiągnięcie jest możliwe we wszystkich dziedzinach, lub w znacznej jej części. Dlatego w Strategii zostaną wyróżnione

³ Misją Samorządu Województwa, ujętą w Strategii z 2012 roku, jest:

- Skupienie wszystkich podmiotów działających na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu, poprawy warunków życia mieszkańców oraz odsunięcia perspektywy zapaści demograficznej.
- Uzyskanie efektu synergii przez stworzenie spójnej koncepcji wykorzystania środków publicznych.
- Wykorzystanie własnych instrumentów dla uzyskania efektu dźwigni.

⁴ Cele realizowane w ramach różnych polityk nie muszą być zawsze tożsame z celami strategii – nie powinny jednak być z nimi sprzeczne, bądź je wykluczać.

również cele horyzontalne. Na etapie Założeń zidentyfikowano następujące cele horyzontalne: polityka innowacyjna, inkluzja społeczna, ład przestrzenny, zrównoważony rozwój.

Poszczególnym celom operacyjnym sformułowanym w Strategii Wielkopolska 2030 przypisane będą odpowiednie kierunki interwencji, które można zdefiniować jako kluczowe działania mające prowadzić do ich osiągnięcia. Będą sformułowane w sposób przejrzysty, aby wskazywały sposób realizacji celów. Ważne jest, aby koncentrowały się one na najważniejszym zakresie danego obszaru działania (tj. stanowiły pewnego rodzaju zbiór zadań). Dopuszcza się możliwość definiowania w Strategii konkretnych przedsięwzięć/inwestycji strategicznych jako osobnych kierunków interwencji. Podsumowując, tak jak w przypadku celów, zgodnie z zasadą koncentracji i priorytetyzacji działań, również kierunki interwencji nie powinny obejmować całego obszaru interwencji danego celu. Oznacza to, iż pomijany aspekt z punktu widzenia dokumentu jest drugorzędny, ale nie jest on z nim niezgodny⁵.

6.3. Terytorialny wymiar Strategii

Obszar województwa wielkopolskiego nie jest jednolity pod względem rozwoju: identyfikowane są zarówno obszary potencjałów, jak i niedoborów, pomiędzy którymi wskazać można liczne łączące się i przenikające powiązania społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne. W zakresie terytorialnego wymiaru polityki rozwoju przedmiotem zainteresowania Strategii będą:

- Obszary Strategicznej Interwencji określone na poziomie krajowym, tj. (1) miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, będące miejscami kumulacji problemów rozwojowych oraz (2) obszary zagrożone trwałą marginalizacją, charakteryzujące się stosunkowo niskim poziomem jakości życia mieszkańców,
- regionalne Obszary Strategicznej Interwencji, zidentyfikowane w trakcie prac nad Strategią.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) są wyborem strategicznym, odzwierciedlającym zasadę selektywnego podejścia, koncentrującym wsparcie na określonych terytoriach z uwzględnieniem występujących na nich potencjałów czy problemów, które wymagają szczególnego rodzaju wsparcia, o charakterze zintegrowanej interwencji, łączącej inwestycje, projekty miękkie (inwestycje w zasoby ludzkie) oraz/lub rozwiązania regulacyjne. W zakresie poszczególnych OSI zidentyfikowane zostaną kluczowe wyzwania, na które odpowiedzią będą działania podejmowane w ramach różnych celów rozwojowych wskazanych w Strategii.

Identyfikacja OSI nie oznacza, że cele rozwojowe Strategii będą skoncentrowane terytorialnie tylko na tych konkretnych obszarach województwa. Zakłada się również zaprojektowanie w ramach poszczególnych celów rozwojowych terytorialnego podejścia ich realizacji w szczególności w oparciu o określone kryteria, np. stosowanie preferencji dla obszarów o najwyższej stopie bezrobocia, czy obszarów z utrudnionym dostępem do usług społecznych. Wymiar terytorialny Strategii znajdzie swoje odzwierciedlenie także poprzez uwzględnienie priorytetów wobec obszarów miejskich i wiejskich.

W projekcie „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony” zamieszczono definicję OSI, zgodnie z którą OSI to *obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne*. W związku z powyższym, w przypadku regionalnych OSI kluczowe jest wyjaśnienie ich relacji z Obszarami Funkcjonalnymi (OF) wyznaczanymi w wojewódzkim planie zagospodarowania przestrzennego województwa. Należy zwrócić uwagę na różnice definicyjne.

⁵ Kierunki interwencji realizacji celu nieujęte bezpośrednio w Strategii mogą być realizowane przez Samorząd w ramach różnych polityk co nie będzie sprzeczne z zapisami Strategii.

Ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju definiuje OSI⁶ jako obszar będący przedmiotem koncentracji działań polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie. Obszar funkcjonalny zdefiniowany jest natomiast w ustawie z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jako obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju. W przypadku powiązania regionalnych OSI z obszarami funkcjonalnymi wyznaczonymi w wojewódzkim planie zagospodarowania przestrzennego, na potrzeby Strategii przyjmuje się następujące podejście: obszary funkcjonalne odzwierciedlają istotne powiązania przestrzenne, stanowiące o specyfice i dynamice rozwoju danego terytorium, zaś obszary strategicznej interwencji wskazują terytoria, w których Samorząd Województwa Wielkopolskiego, a także partnerzy lokalni oraz strona rządowa (o ile dany OSI będzie również przedmiotem polityki interregionalnej), będą stosowały odpowiednie instrumenty rozwoju (np. porozumienia terytorialne, w tym mandaty terytorialne, zintegrowane inwestycje terytorialne, preferencje).

6.4. System realizacji

6.4.1. Instrumenty realizacji Strategii

Realizacja zapisów Strategii odbywać się będzie za pośrednictwem różnego rodzaju narzędzi, dobranych adekwatnie do poszczególnych celów rozwojowych, z uwzględnieniem uwarunkowań i możliwości jakie posiada Samorząd Województwa jako koordynator realizacji Strategii. Wśród instrumentów realizacji Strategii wyróżnić można:

- **Instrumenty programowe**

Najważniejszymi dokumentami określającymi politykę rozwoju w regionie po 2020 roku będą Strategia Wielkopolska 2030 oraz Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego (te dwa dokumenty strategiczne w przyszłości może zastąpić Zintegrowana Strategia Rozwoju Regionalnego). W Strategii zaprezentowany zostanie system regionalnych dokumentów strategicznych, uwzględniający plan wdrożeniowy Strategii Wielkopolska 2030⁷, oraz zarządzania planowaniem w regionie.

- **Instrumenty finansowe**

Strategia Wielkopolska 2030 będzie wskazywać potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na jej realizację. Podstawą określenia ram finansowych będzie przegląd oraz weryfikacja dostępnych obecnie i przewidywanych źródeł na szczeblach regionalnym, krajowym i unijnym. Plan finansowy będzie tworzony przy założeniu, że istotnym elementem systemu finansowania Strategii będą środki publiczne, rozszerzone o środki pochodzące ze źródeł prywatnych, w tym w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego. Realizacja Strategii powinna być powiązana z planowaniem budżetu województwa i Wieloletniej Prognozy Finansowej oraz z ich realizacją.

- **Instrumenty prawne/institutionalne**

⁶ Ustawa mówi o obszarach strategicznej interwencji państwa, które definiowane są w średniookresowej strategii rozwoju kraju. Jednak definicję ustawową można odnosić również do OSI regionalnych.

⁷ Plan wdrożeniowy Strategii Wielkopolska 2030 będzie zawierał w szczególności podział kompetencji w zakresie zarządzania (w tym monitorowania i ewaluacji) oraz wdrażania Strategii, a także zawierać będzie wykaz inwestycji strategicznych i składających się na nie zadań, w szczególności realizowanych przez Samorząd Województwa.

Realizacja Strategii będzie mieć miejsce także za pośrednictwem instrumentów prawnych i instytucjonalnych, służących odpowiedniej koordynacji działań. Należą do nich np. różnego rodzaju umowy oraz porozumienia formalne i nieformalne, zawiązywane z Samorządem Województwa Wielkopolskiego i jego jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami (m.in. kontrakt terytorialny, porozumienia terytorialne, w tym mandaty terytorialne), funkcjonujące i planowane do stworzenia sieci i platformy współpracy (m.in. Wielkopolskie Regionalne Forum Terytorialne), realizowane na rzecz efektywnego wdrażania zapisów Strategii Wielkopolska 2030.

6.4.2. System monitorowania i ewaluacji

Zakłada się kontynuowanie założeń systemu monitorowania wskazanego w obowiązującej Strategii z 2012 roku, z uzupełnieniem w nowej Strategii o monitorowanie w szerszym zakresie terytorializacji polityki regionalnej. Jednostkami koordynującymi proces będą Oddział Planowania Strategicznego oraz Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, funkcjonujące w strukturach Departamentu Polityki Regionalnej UMWW. Głównym wyrazem monitorowania realizacji strategii będą sprawozdania/raporty przygotowywane cyklicznie. Dodatkowo przewiduje się wykonanie ewaluacji Strategii. Na etapie założeń Strategii zidentyfikowano potrzebę przeprowadzenia dwóch ewaluacji. Pierwsza ewaluacja, on-going, przeprowadzona zostanie w 2024/2025 roku, a jej dodatkowym celem będzie ocena polityki rozwoju pod kątem przeglądu śródkresowego unijnej perspektywy finansowej 2021-2027. Druga ewaluacja przeprowadzona zostanie przed końcem obowiązywania dokumentu, w celu wykorzystania rekomendacji dla kolejnej strategii.